

DIỄN BIẾN THỊ TRƯỜNG, GIÁ CẢ XĂNG DẦU VÀ KIẾN NGHỊ CHÍNH SÁCH

PHẠM MINH THUY

Giá cả, thị trường xăng dầu trên thế giới từ năm 2020 đến nay có sự biến động rất mạnh, chủ yếu là do cung – cầu xăng dầu bị mất cân đối và chịu tác động của cuộc xung đột quân sự Nga với Ukraine, chiến sự ở khu vực Trung Đông... Giá xăng dầu thế giới biến động mạnh làm cho giá bán lẻ xăng dầu ở Việt Nam cũng biến động theo. Bài viết nêu một số thành công về chính sách điều hành giá xăng dầu và đề xuất giải pháp nhằm hoàn thiện chính sách điều hành giá xăng dầu ở Việt Nam.

Từ khóa: Giá cả, thị trường xăng dầu, khu vực Trung Đông, chính sách điều hành giá xăng dầu

MARKET MOVEMENTS, OIL PRICE AND RECOMMENDATIONS FOR MANAGEMENT POLICIES IN VIETNAM

Phạm Minh Thuy

From 2020 to the present, the prices of global oil market have experienced significant volatility primarily due to imbalanced supply and demand of oil, and the impacts of conflicts such as the Russia-Ukraine military conflict and conflicts in the Middle East. The fluctuations in global oil prices have led to corresponding fluctuations in retail fuel prices in Vietnam. This article highlights some successes in fuel price management policies and proposes solutions to improve the current fuel price management policies in Vietnam.

Keywords: Price, petroleum market, Middle East region, petroleum price management policy

Ngày nhận bài: 30/01/2024

Ngày hoàn thiện biên tập: 6/02/2024

Ngày duyệt đăng: 19/02/2024

Tổng quan diễn biến thị trường, giá cả xăng dầu từ năm 2019 tới nay

Báo cáo Triển vọng Năng lượng ngắn hạn công bố ngày 06/02/2024 của Cơ quan Quản lý Thông tin Năng lượng Mỹ - EIA (Hình 1) cho thấy, từ tháng 01-5/2020, đại dịch COVID-19 khiến cho tiêu thụ xăng dầu của thế giới giảm rất mạnh, trong khi khai thác dầu thô không thể giảm ngay để thiết lập lại cân đối cung - cầu, lượng dầu thô phải đưa vào tồn trữ rất lớn (bình quân từ tháng 01-5/2020 thế giới phải đưa vào kho tồn trữ 7,37 triệu thùng/ngày); Từ tháng 6/2020-12/2022, dịch bệnh COVID-19 dần được kiểm soát, nhu cầu tiêu thụ xăng dầu của thế

giới cũng tăng theo, nhưng kinh tế thế giới lại chịu tác động xấu bởi ảnh hưởng của cuộc xung đột vũ trang giữa Nga với Ukraine và tình trạng lạm phát cao bất thường ở nhiều quốc gia... nên bình quân từ tháng 6/2020-12/2022 thế giới rút ra từ kho tồn trữ 0,54 triệu thùng/ngày; Từ tháng 01-12/2023, sản lượng khai thác dầu thô của thế giới tiếp tục tăng trưởng ổn định thì kinh tế thế giới lại tăng trưởng không như kỳ vọng, có nguy cơ rơi vào suy thoái bởi tình trạng lạm phát cao ở nhiều quốc gia... Do đó, trong năm 2023 chỉ có tháng 02, 05, 06, 08 và 12/2022 lượng dầu thô rút ra từ các kho tồn trữ ở mức dương (các tháng còn lại là ở mức âm) và tính bình quân từ tháng 01-12/2023 thế giới phải đưa vào kho tồn trữ 0,74 triệu thùng/ngày; Ước tháng 01/2024, thế giới phải đưa vào kho tồn trữ 0,61 triệu thùng/ngày.

EIA dự báo cả năm 2024 của thế giới, bình quân tổng sản xuất dầu thô có thể đạt 102,30 triệu thùng/ngày, tổng tiêu thụ dầu thô có thể đạt 102,42 triệu thùng/ngày (tức là lượng dầu thô bình quân rút ra từ các kho tồn trữ là 0,12 triệu thùng/ngày); giá dầu thô Brent sẽ đạt trung bình 82,0 USD/thùng (giảm 0,75% so với giá bình quân năm 2023)...

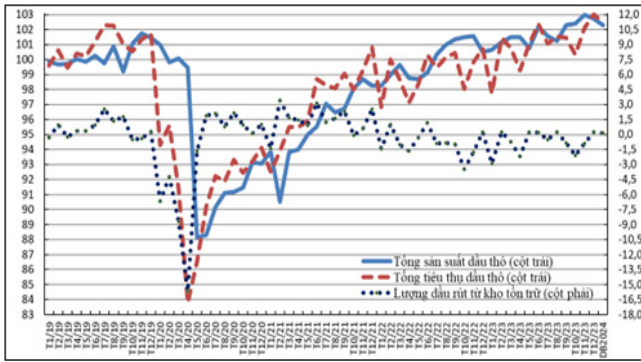
Diễn biến cung - cầu dầu thô trên thị trường thế giới như vậy đã làm cho giá xăng dầu trên thị trường thế giới và ở Việt Nam có nhiều biến động (Hình 2, Hình 3 và Bảng 1).

Từ các hình mô tả diễn biến giá xăng dầu này, cho thấy một số điểm đáng chú ý như sau:

Năm 2020, nguồn cung dầu dư thừa nhiều khiến cho giá dầu giao kỳ hạn tháng 5/2020 lần đầu tiên trong lịch sử đã giảm xuống mức âm. Giá dầu WTI vào cuối phiên giao dịch ngày 20/4/2020 đã giảm xuống còn -36,98 USD/thùng; giá dầu Brent vào cuối

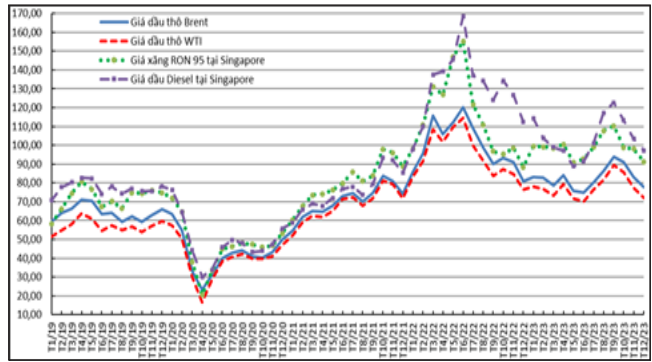

**HÌNH 1: SẢN XUẤT VÀ TIÊU THỤ DẦU THÔ TRÊN THẾ GIỚI
TỪ THÁNG 1/2019-12/2023 VÀ DỰ BÁO NĂM 2024**
(Triệu thùng/ngày)

Nguồn: Tập hợp từ dữ liệu của EIA.

**HÌNH 2: DIỄN BIẾN GIÁ BÌNH QUÂN THEO THÁNG MỘT SỐ LOẠI
XĂNG DẦU CHỦ YẾU TRÊN THỊ TRƯỜNG THẾ GIỚI
TỪ THÁNG 1/2019 – 12/2023 (USD/thùng)**

Nguồn: World Bank và Platt's Singapore.

phiên giao dịch ngày 21/4/2020 đã về mức 9,12 USD/thùng. Bình quân năm 2023 so với năm 2022 giá dầu Brent giảm 17,24%, giá dầu WTI giảm 17,75%, giá xăng RON 95 giảm 13,59%, giá dầu Diesel giảm 20,47%...

Năm tháng đầu năm 2023, giá dầu trên thị trường thế giới có xu hướng giảm là bởi nguồn cung dầu cao hơn nhu cầu vì kinh tế thế giới có nguy cơ rơi vào suy thoái; Từ tháng 06-09/2023, giá dầu trên thị trường thế giới có xu hướng tăng khá mạnh là bởi các nước OPEC+ cắt giảm nguồn cung khiến cho nguồn cung dầu thấp hơn nhu cầu; từ cuối tháng 09-12/2023, giá dầu đã giảm khá mạnh do những lo ngại về nhu cầu yếu lẫn tác động cắt giảm nguồn cung từ phía OPEC+, đặc biệt là kinh tế Trung Quốc chưa hồi phục với tốc độ như kỳ vọng dẫn đến nhu cầu sử dụng dầu thô của nước này giảm, ảnh hưởng tới tốc độ tăng trưởng

của kinh tế thế giới nói chung và nhu cầu sử dụng dầu thô toàn cầu. Bên cạnh đó, tồn kho dầu thô của Mỹ tăng mạnh trở lại kể từ cuối tháng 10/2023 cũng gây áp lực giảm giá dầu thô...

Khi so sánh về biến động giá xăng dầu của Việt Nam với thế giới thời gian qua ở Bảng 1, có 4 điểm nổi bật như sau:

- Năm 2020 so với năm 2019 giá xăng dầu thành phẩm trên thị trường thế giới giảm từ 34,41 - 37,74% (dòng 6 Bảng 1) nhưng do ở Việt Nam tăng trích quỹ bình ổn giá (BOG) xăng dầu nên giá bán lẻ xăng dầu ở Việt Nam chỉ giảm 22,23 - 25,55%.

- Năm 2021 so với năm 2020, giá xăng dầu thành phẩm trên thị trường thế giới tăng từ 56,22 - 72,04% (dòng 7 Bảng 1) nhưng do ở Việt Nam tăng sử dụng quỹ BOG xăng dầu nên giá bán lẻ xăng dầu ở Việt Nam chỉ tăng 28,87 - 37,09%.

- Năm 2022 so với 2021, giá xăng dầu thành phẩm

**BẢNG 1: SO SÁNH DIỄN BIẾN GIÁ MỘT SỐ LOẠI XĂNG DẦU THÀNH PHẨM
TRÊN THỊ TRƯỜNG THẾ GIỚI VÀ Ở VIỆT NAM**

STT		Giá xăng RON95 tại Singapore (USD/thùng)	Giá Diesel tại Singapore (USD/thùng)	Giá Mazut tại Singapore (USD/tấn)	Giá xăng RON95- III tại Việt Nam (VND/l)	Giá Diesel 0,05S-II tại Việt Nam (VND/l)	Giá Mazut 3,5S tại Việt Nam (VND/kg)
1	Giá BQ năm 2019	72,26	77,22	375,48	20.092	16.344	13.991
2	Giá BQ năm 2020	45,88	48,08	246,27	15.389	12.167	10.881
3	Giá BQ năm 2021	78,93	75,11	404,49	20.730	15.680	14.917
4	Giá BQ năm 2022	115,55	130,93	522,66	26.071	23.986	17.392
5	Giá BQ năm 2023	99,85	104,14	453,02	23.027	20.488	15.472
6	Giá BQ 2020 so 2019	0,6349	0,6226	0,6559	0,7659	0,7445	0,7777
7	Giá BQ 2021 so 2020	1,7204	1,5622	1,6425	1,3470	1,2887	1,3709
8	Giá BQ 2022 so 2021	1,4530	1,7431	1,2794	1,2837	1,5630	1,1834
9	Giá BQ 2023 so 2022	0,8641	0,7953	0,8668	0,8832	0,8542	0,8896

Nguồn: Tính toán từ dữ liệu của Platt's Singapore và Tập đoàn Xăng dầu Việt Nam.

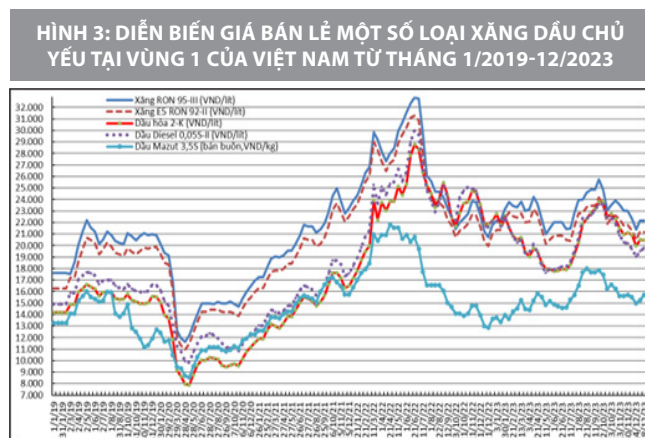
trên thị trường thế giới vẫn tăng khá mạnh: từ 27,94 - 74,31% (dòng 8, bảng 1), giá bán lẻ xăng dầu ở Việt Nam chỉ tăng 18,34 - 56,30%. Lý do là ở Việt Nam, số dư quỹ BOG xăng dầu không còn nhiều nên không có nhiều nguồn lực tài chính từ quỹ này để bù lỗ cho giá bán lẻ xăng dầu khi muốn giữ ở mức thấp như năm 2021. Tuy nhiên, trong năm 2022, Việt Nam thực hiện giảm thuế bảo vệ môi trường 03 lần đối với xăng dầu (ước tính việc giảm thuế này làm giảm thu NSNN của năm 2022 khoảng 32,5 nghìn tỷ VND). Điều này đã giúp cho giá xăng dầu ở Việt Nam năm 2022 tăng ít hơn so với giá xăng dầu thành phẩm trên thị trường thế giới.

- Năm 2023 so với 2022, giá xăng dầu thành phẩm trên thị trường thế giới giảm khá mạnh: giảm từ 13,32 - 20,47% (dòng 9, Bảng 1), nhưng giá bán lẻ xăng dầu ở Việt Nam chỉ giảm từ 11,04 - 14,58%. Lý do là ở Việt Nam số dư quỹ BOG xăng dầu vẫn còn thấp nên Liên Bộ Công Thương - Tài chính điều hành giá xăng dầu theo hướng tranh thủ trích quỹ để đến khi giá thị trường thế giới tăng sẽ có nguồn lực tài chính nhằm bù lỗ cho giá bán lẻ xăng dầu nội địa.

Một số nhận xét và kiến nghị

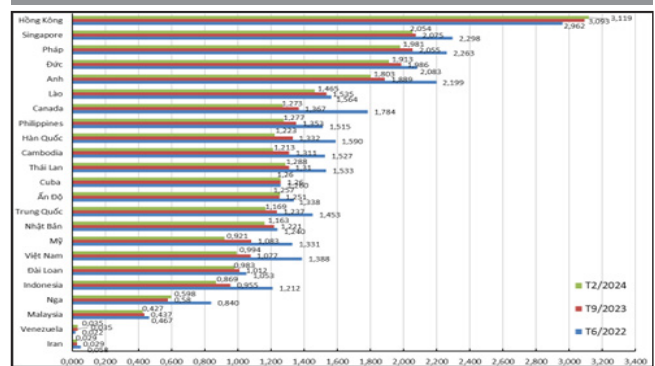
Ở Việt Nam hiện nay, giá bán lẻ xăng dầu được thực hiện theo cơ chế thị trường, có sự điều tiết của Nhà nước, phù hợp với diễn biến giá xăng dầu thế giới và tình hình kinh tế xã hội trong từng thời kỳ. Chi tiết về hoạt động điều hành giá xăng dầu ở Việt Nam được thực hiện theo: Nghị định số 83/2014/NĐ-CP ngày 03/09/2014; Nghị định số 95/2021/NĐ-CP ngày 01/11/2021; Nghị định số 80/2023/NĐ-CP ngày 17/11/2023 của Chính phủ về kinh doanh xăng dầu và các văn bản hướng dẫn có liên quan.

Qua thời gian triển khai thực hiện các Nghị định về kinh doanh xăng dầu nêu trên và trước bối cảnh

Nguồn: Tập hợp từ các thông báo của Tập đoàn Xăng dầu Việt Nam (Petrolimex).

HÌNH 4: GIÁ XĂNG (TƯƠNG ĐƯƠNG RON 95-III CỦA VIỆT NAM) CỦA MỘT SỐ QUỐC GIA THÁNG 06/2022, 09/2023 VÀ 02/2024 (USD/lít)

Nguồn: Globalpetrolprices.com.

giá xăng dầu trên thị trường thế giới biến động rất mạnh như thời gian qua, có thể nêu một số thành công chính trong điều hành giá xăng dầu ở Việt Nam như sau:

Thứ nhất, hoạt động điều hành giá xăng dầu của Nhà nước Việt Nam đã đảm bảo hài hòa giữa các yếu tố: an ninh năng lượng, nguồn thu ngân sách và kiềm chế lạm phát.

Thứ hai, mặc dù Nhà nước thực hiện thu các khoản thuế, phí đối với hoạt động kinh doanh xăng dầu như hầu hết các quốc gia trên thế giới... nhưng giá xăng dầu bán lẻ của Việt Nam ở mức tương đối thấp so với nhiều quốc gia trên thế giới. Điều này thể hiện tính ưu việt của các chính sách nhằm kiềm chế lạm phát, giảm áp lực cho người dân, doanh nghiệp (Hình 4).

Thứ ba, nhìn chung, giá xăng dầu ở Việt Nam thời gian qua có diễn biến ổn định hơn, không phải chịu những biến động quá lớn như giá xăng dầu thế giới. Đóng góp chính vào kết quả này, có thể nêu một số biện pháp chủ yếu như sau:

- Các cơ quan, đơn vị giữ vai trò chính trong hoạt động BOG xăng dầu đã làm việc chủ động, có trách nhiệm cao, đưa ra những giải pháp đủ mạnh và kịp thời giữ cho giá xăng dầu được ổn định.

- Góp phần lớn nhất cho hoạt động BOG xăng dầu ở Việt Nam thời gian qua là biện pháp điều hành giá xăng dầu của các cơ quan chức năng thông qua việc công bố giá cơ sở của xăng dầu 07 ngày/lần (từ ngày 02/01/2022 - 16/11/2023 là 10 ngày/lần, trước ngày 02/01/2022 là 15 ngày/lần), các cửa hàng bán lẻ xăng dầu không được bán xăng dầu với giá cao hơn mức giá cơ sở này.

- Việt Nam đã có nguồn dự trữ xăng dầu (gồm dự trữ quốc gia và dự trữ thương mại), cho nên sẽ có tác dụng BOG xăng dầu ở mức độ nhất định.

- Tác động của Quỹ BOG xăng dầu đã giúp cho giá bán lẻ xăng dầu ở Việt Nam không bị tăng quá

mạnh (bằng cách giảm trích và tăng sử dụng quỹ) hoặc giảm quá nhanh (bằng cách tăng trích và giảm sử dụng quỹ) khi giá xăng dầu thế giới biến động mạnh.

Tuy nhiên, chính việc điều hành, giữ cho giá bán lẻ xăng dầu không tăng quá mạnh bằng những biện pháp này cho nên trên thực tế, vào một số thời điểm của năm 2022 ở Việt Nam có tình trạng nhiều cây xăng phải đóng cửa vì không có xăng để bán hoặc phải bán với lượng hạn chế cho người mua xăng (như đã được đưa tin trên nhiều phương tiện truyền thông)...

Từ thực tế diễn biến giá xăng dầu ở Việt Nam thời gian qua, tác giả đề xuất một số giải pháp nhằm hoàn thiện chính sách điều hành giá xăng dầu của Việt Nam hiện nay như sau:

Thứ nhất, cần thống nhất mục tiêu của BOG xăng dầu theo hướng: Kết quả của hoạt động BOG xăng dầu sẽ là giá bán lẻ xăng dầu trong nước trở lên ổn định hơn so với thực tế trước khi hoặc nếu không thực hiện hoạt động BOG (giá xăng dầu càng ổn định hơn thì chứng tỏ biện pháp BOG càng có hiệu quả cao). Như vậy, hiệu quả của biện pháp BOG xăng dầu ở Việt Nam sẽ được đánh giá qua sự chênh lệch về biến động giá bán lẻ xăng dầu trong nước với giá xăng dầu thế giới...

Thứ hai, về quy định “thương nhân đầu mối kinh doanh xăng dầu và thương nhân đầu mối sản xuất xăng dầu có tổ chức hệ thống phân phối xăng dầu phải bảo đảm ổn định mức dự trữ xăng dầu bắt buộc tối thiểu bằng hai mươi (20) ngày cung ứng” tại Nghị định số 95/2021/NĐ-CP. Trong điều kiện hiện nay, Việt Nam cần đảm bảo tốt hơn nữa vấn đề an ninh năng lượng, có dự trữ xăng dầu đủ lớn để phục vụ cho kinh tế - xã hội hoạt động bình thường. Vì vậy, kiến nghị là nên quy định mức dự trữ xăng dầu bắt buộc tối thiểu bằng 30 ngày cung ứng như Nghị định số 83/2014/NĐ-CP đã quy định.

Thứ ba, về lâu dài, nên cố gắng cố định hóa các khoản thu của ngân sách nhà nước đối với xăng dầu, tức là thu thuế bằng số tiền cố định đối với mỗi đơn vị (lít, kg...) xăng dầu cụ thể. Trước mắt có thể công bố ngay mức thu cố định (thu theo số tuyệt đối chứ không phải tương đối như hiện nay) với thuế tiêu thụ đặc biệt và tiếp sau đó là thuế giá trị gia tăng... Cách tính thuế theo mức thu cố định này sẽ có những lợi ích như sau: (i) Số thu Ngân sách Nhà nước từ xăng dầu sẽ khá ổn định, không phụ thuộc vào sự biến động của giá xăng dầu thế giới (nếu theo cách thu thuế nhập khẩu, thuế thuế tiêu thụ đặc biệt, thuế giá trị gia tăng theo tỷ lệ %

như hiện nay thì khi giá xăng dầu thế giới tăng, thu ngân sách nhà nước sẽ tăng theo; khi giá xăng dầu thế giới giảm sâu, thu ngân sách nhà nước cũng sẽ giảm rất mạnh); (ii) Sẽ có tác dụng BOG xăng dầu rất tốt (gần giống như việc sử dụng quỹ BOG xăng dầu hiện nay); (iii) Các doanh nghiệp kinh doanh xăng dầu sẽ chủ động hơn trong hoạt động kinh doanh của mình.

Thứ tư, về chiết khấu tối thiểu trong giá bán lẻ xăng dầu. Thời gian qua, nhiều doanh nghiệp bán lẻ xăng dầu phản ánh tình trạng chiết khấu bán lẻ bằng 0 hoặc thậm chí âm. Trong trường hợp giá bán lẻ điều hành thấp hơn toàn bộ chi phí của chuỗi cung ứng thì các doanh nghiệp trong chuỗi cung ứng sẽ không có động lực để kinh doanh, dẫn tới tình trạng các cây xăng phải đóng cửa hoặc bán “nhỏ giọt” cho người mua xăng dầu. Do đó, cần giải quyết vấn đề này theo hướng: Trong cơ cấu giá cơ sở xăng dầu, có quy định mức chiết khấu tối thiểu (hoặc giá bán buôn tối đa) mà thương nhân bán buôn xăng dầu phải dành cho đại lý bán lẻ xăng dầu; mức chiết khấu này được điều chỉnh hàng năm trên cơ sở tập hợp chi phí kinh doanh xăng dầu của các thương nhân đầu mối kinh doanh xăng dầu gửi báo cáo về Bộ Tài chính.

Tham khảo kinh nghiệm điều hành giá xăng dầu ở một số quốc gia cho thấy: Malaysia đã quy định rất rõ khoản hoa hồng đại lý (là mức chiết khấu dành cho các công ty phân phối để đảm bảo lợi nhuận cho các cây xăng bán lẻ) trong cơ cấu giá bán lẻ xăng dầu. Do đó, Việt Nam nên quy định rõ mức chiết khấu tối thiểu trong giá bán lẻ xăng dầu để tránh tình trạng các cây xăng bị thương nhân đầu mối xăng dầu đối xử bất bình đẳng như 1 số khoảng thời gian ngắn vừa qua...

*** Những ý kiến nêu trong bài báo này chỉ là quan điểm của cá nhân tác giả, không đại diện cho cơ quan, tổ chức nào.**

Tài liệu tham khảo:

1. Bộ Tài chính, Bộ Công Thương, các báo cáo, đánh giá về thị trường, giá cả xăng dầu;
2. Tập đoàn Xăng dầu Việt Nam, các báo cáo, thông báo điều chỉnh giá xăng dầu;
3. Platt's Singapore, Dữ liệu giá thị trường;
4. World Bank, Dữ liệu giá thị trường;
5. IEA, Báo cáo Triển vọng Năng lượng ngắn hạn công bố hàng tháng

Thông tin tác giả:

Phạm Minh Thụy

Phụ trách Phòng Nghiên cứu Kinh tế - Tài chính, Viện Kinh tế - Tài chính, Học viện Tài chính.

Email: thuymp18@yahoo.com